

Moodul C Sotsiaalpoliitilised ja õiguslikud põhialused

C 1 Kaasatud õppe sotsiaalpoliitilised alused

Tavaliselt ei ole nägemispuudega lapsi õpetavad või õpetama hakkavad pedagoogid huvitatud kaasatud õppeni viinud ühiskondlik-politiitilistest arengutest. Kuna nende ees seisab konkreetne ülesanne, soovivad nad pigem leida teid selle lahendamiseks. Järgnev lõik on seega mõeldud abimaterjalina, juhuks kui täiendõppes osalejad antud teema vastu huvi tunnevad. Sel juhul peavad täiendõppe korraldajad ka järelepärimistele vastama, näiteks mõnel õppepäeval ettenähtud tööaega selleks otstarbeks mõnevõrra pikendades. Käesoleva peatüki eesmärgiks on pakkuda välja ideid antud teema käsitlemiseks. Järgnevalt esitatava näite läbiviimiseks kulub ligikaudu 1,5 kuni 2 tundi.

Õpetajad peavad mõistma, et nägemispuudega ja nägemispuudeta laste ühine õpe sai alguse juba 19. sajandi alguses. Praegu paljudes riikides toimuv selleteemaline diskussioon tuleneb Euroopas ja kogu maailmas tunnustatud puuetega inimeste õigusest osaleda sotsiaalses elus, seega ka kaasatud õppes. Samuti tuleneb see kõigi elanike mittediskrimineerimise nõudmisest.

Kestvus	Sisu	Meetod	Meedium
1 5 min	Ülevaade mooduliosast	Ettekanne	Plakat
2 25 min	Ajalooline lühiülevaade	Ettekanne (Lisa C 1 a) Filmilõigu vaatamine	Jaotusmaterjal (Lisa C 1 b) Filmilõik (Lisa C 1 c)

<p>3 60 min</p>	<p>Rahvusvahelised deklaratsioonid puudega inimeste kaasamiseks</p> <p>3.1 1993. aasta ÜRO standardreeglid võrdsete võimaluste loomiseks puuetega inimestele</p> <p>3.2 1989. aasta ÜRO lapse õiguste konventsioon</p> <p>3.3 1994. aasta Salamanca deklaratsioon</p> <p>3.4 1996. aasta Luksemburgi harta</p>	<p>Sissejuhatus (Lisad C 1 d ja C 1 f)</p>	<p>Jaotusmaterjal (Lisa C 1 e)</p>
<p>4 10 min</p>	<p>Hindamine/Tagasiside</p>	<p>Iseseisev täitmine</p>	<p>Tagasisideankeedid</p>

Lisa C 1 a**Baasinformatsioon ettekandeks „Ajalooline lühiülevaade“**

- 18. sajandi hariduspüüdluste tulemusena leiti: pimedad on võimelised haridust omandama.
- 19. sajandil algas pimedate laste kaasamine tavakoolide õppetöösse; selgus, et mitte iga tavakooli õpetaja ei suuda omandada vastavaid teadmisi.
- Erikoolide tekkimise tulemusena liikus vastutus pimedate laste eest tavakoolidelt eriasutustele ja asjatundjatele.
- 1960. aastatel toimunud sotsiaal-poliitilised muutused mitmetes Euroopa riikides tõid kaasa erikoolide poolt pakutavate teenuste laienemine; see väljendus nägemispuudega õpilastele kaasatud õppes pakutavas toetuses. Akadeemilist kaasamist nähakse nüüd alternatiivse teena tööalasele ja ühiskondlikule integratsioonile. (Hüüdlause: kaasamine kui tee, mitte eesmärk).

Lisa C 1 b*Jaotusmaterjal****Lühike ülevaade pimedate pedagoogika ajaloost***

(Garbe 1966, 16; ajavahemik 1950-1975 on Rathi poolt täiendatud ja modifitseeritud)

- 1780-1800 Esimeste katseliste asutuste loomine Prantsusmaal ja Inglismaal (Pariisis, Liverpools ja Londonis).
- 1800-1825 Pimedate pedagoogika idee kiire levik Euroopas: Pimedatele mõeldud õppeasutuste loomine peaagu kõigis Euroopa pealinnades (Viin, Berliin, Praha, Amsterdam, Stockholm, Zürich, Kopenhaagen jt).
- 1825-1850 Pimedate pedagoogikaga tegeleva kirjanduse süünd. Ajakirjad pimedate pedagoogikast. Louis Braille leiutab punktkirja. Pimedatele mõeldud õppeasutuste võrgu loomine Põhja-Ameerikas.
- 1850-1875 Pimedatele kutseõppe andmise algus. Aluste loomine pimedate õppeasutuste vahelise koostöö organiseerimiseks Saksamaal. Pimedatele mõeldud õppeasutuste võrgu loomine Kanadas.
- 1875-1900 Pimedate õpetajatele mõeldud kongresside sisseseadmine. Õpetamis- ja õppevahendikeskuste teke. Pimedatele mõeldud õppeasutuste võrgu loomine Venemaal.
- 1900-1925 Koolikohustuse kehtestamine pimedatele; sellest tulenevalt leiab aset õppeasutuste sisemine väljaehitamine. Algab teaduslik lähenemine pimedate pedagoogikale. Pimedatele mõeldud õppeasutuste võrgu loomine mõnedes Aasia riikides.

- 1925-1950 Pimedate pedagoogika järkjärguline lahknemine pimedate hoolekandest. Iseseisva pimedatele mõeldud haridussüsteemi loomine. Teadusliku töö ja rahvusvahelise koostöö organiseerimine. Pimedatele mõeldud õppeasutuste võrgu loomise alged Araabias ja Aafrikas ning väiksemates Aasia riikides.
- 1950-1975 Liit-nägemispuudega inimeste koolitamise intensiivistumine. Varajase sekkumise teenuse loomine. Ümberorienteerumine tööalastes ja sotsiaalsetes rehabilitatsioonimeetmetes. Tugisüsteemide ülesehitamine pimedate integreerimiseks tavakoolidesse, kaasavate õppeprogrammide sisseviimine.

(Rath, W., 1985, 33)

Nägemispuudeliste kasvatus ajalugu käsitleb F. Mersi „Geschichte der Erziehung Sehbehinderter“, W. Rath ja D. Hudelmayer, 1985

Lisa C 1 c

Filmilõik:

Drave, W.: *Welche Farbe hat das Nichts? Blinde Menschen erzählen.*
(*Mis on mitte millegi värv? Pimedad inimesed jutustavad*)
Dokumentaalfilm (60 min) edition bentheim, Würzburg.
ISBN3-934471-28-5

„Dokumentaalfilmi keskmes on viie pimedade inimese mälestused. Film on ebatavaline teos 20. sajandi elust-olust. Peamiselt pööratakse tähelepanu pimedate inimeste lapsepõlvele, tööga seonduvale, pereprobleemidele, oma puude tunnetamisele ja pimedate erandlikule ühiskondlikule positsioonile. Need suulised mälestused dokumenteerivad aga ka drastiliselt murdepunkte Saksamaa ajaloos. Pimedate sundsteriliseerimine 3. *Reich*'i päevil ning mälestused spetsiaalselt moodustatud Pimedate *Hitlerjugendi* B rühmast kuuluvad antud filmi ebameeldivate episoodide hulka.“

Eriti sobivad lõigud on Willi Schlüteri ja Manfred Vogeli mälestused.

„Willi Schlüter sündis põllutöölise pojana ühe aadlikust suurmaaomaniku majakeses. Kaheksa-aastasena sattus ta pimedate eriasutusse. „Meil oli oma *hitlerjugendi*-ruum ning me kandsime vormiriietust. Õlakutel olid meil B-tähe kujutised. Mina olin rühmajuht ning pidin käsklusi jagama: *Otse vaat!* Koos kaheksa teise pimedaga õpetati ta sõjalaevastikus *pealtkuulajaks* ja võeti 1940. aastal ka armeeteenistusse. Hiljem töötas Schlüter avalikus teenistuses kirjutajana. Manfred Vogel sattus seitsmeaastasena Sachseni pimedate ja vaimupuudega inimeste asutusse. Oma firma demonteerimise käigus sõja lõpus tõi väljaõpetatud stenograafist õhutõrjevargendist ära oma pimedatele mõeldud stenograafi. Läheduses seisnud uksehoidja lausus antud stseeni nähes: *LSR ei tähenda enam Luftschutzraum (õhutõrjevargend), vaid hoopis: Lern schnell Russisch (Õpi ruttu vene keel ära)*. Hiljem töötas Vogel Saksa DV politseis, tegeledes aastakümneid ka mõrvajuhtumite lahendamisega; pärast pööret oli ta 1992. aastani tegev Chemnitzi politseis.“

Lisa C 1 d

Osalejad saavad informatsiooni rahvusvaheliste organisatsioonide deklaratsioonide kohta, kus on sõnastatud puuetega inimeste õigused ja loodud kaasatud õppe ühiskondlik-poliitilised alused. Osalejatele laialijagatavad lehed sisaldavad vastavate dokumentide nimesid ning internetiaadresse, kus tekstid on terviklikul kujul kättesaadavad. Nii saavad tavakoolide õpetajad huvi korral tekste ka pärastpoole täiendavalt uurida. (Lisa C 1 e).

Käesoleva mooduliosa eest vastutav juhendaja annab lühikese ülevaate deklaratsioonides sisalduvast kaasatud õpet puudutavast informatsioonist. (Lisa C 1 f).

Lisa C 1 e

Internetiaadressid kaasatud õppe sotsiaalpoliitiliste aluste kohta

- 1993 aasta ÜRO standardreeglid võrdsete võimaluste loomiseks puuetega inimestele
The United Nations Standard Rules on the Equalization of Opportunities for People with Disabilities (1993).
www.independentliving.org/standardrules/StandardRules.pdf
- 1989 aasta ÜRO lapse õiguste konventsioon
The United Nations Convention on the Rights of the Child (1989)
www.unicef.org/crc/crc.htm
- 1994 aasta UNESCO Salamanca deklaratsioon
www.unesco.org/education/educprog/sne/salamanc/index.htm
- 1996 aasta Luksemburgi harta
Charte de Luxembourg (1996)
www.european-agency.org

Lisa C 1 f

Rahvusvaheliste deklaratsioonide põhiseisukohad

- 1993. aasta ÜRO standardreeglid võrdsete võimaluste loomiseks puuetega inimestele

6. reegel

...

Riik peab tunnustama puuetega laste, noorte ja täiskasvanute võrdsete võimaluste põhimõtet alus-, põhi-, gümnaasiumi- ja kõrgharidusele integreeritud vormis. Riik peab tagama, et puuetega inimeste haridus oleks haridussüsteemi integraalne osa.

1. Üldhariduse korraldajad on vastutavad puuetega inimeste hariduse korraldamise eest integreeritud vormis. Puuetega inimeste õpetamine peab olema hariduse riikliku planeerimise, õppekavade loomise ja koolikorralduse integraalne osa.

2. Õpetus tavakoolides eeldab tõlke- ja muude toetavate teenuste ja abivahendite olemasolu. Toetavad teenused peavad vastama erinevate puudeliikidega inimeste vajadustele.

6. Puuetega laste õpetamiseks tavakoolides peab riik ...

b) lubama õppekavades muudatusi, lisandusi ja kohandusi sõltuvalt õpilase erivajadustest;

c) kindlustama kvaliteetsed õppematerjalid, õpetajate täiendkoolituse ning tugiõpetajad.

...

- ÜRO Lapse Õiguste Konventsioon (1989, resolutsioon 44/25, 20.11.1989)

23. artikkel

1. Selle järgi tunnustatakse, et vaimse või füüsilise puudega laps peaks saama nautida täisväärtuslikku elu tingimustes, mis kindlustavad talle väärikuse, eneseusu ja soodustavad lapse aktiivset osalemist kogukonnas...

...

3. Tunnustatakse puudega lapse erivajadusi. Abi, mis tuleneb käesoleva artikli paragrahvist 2, peab võimalusel olema tagatud tasuta, arvestades lapsevanemate või hooldajate rahalisi vahendeid. Need peavad kindlustama puudega lapsele efektiivse hariduse saamise, väljaõppe, tervishoiuteenused, rehabilitatsiooniteenused, ettevalmistuse tööhõiveks ja puhkuse võimalused viisil, mis võimaldab lapsel saavutada suurima võimaliku sotsiaalse integratsiooni ja individuaalse arengu, kaasa arvatud tema kultuurilise ja hingelise arengu.

- 1994. aasta UNESCO Salamanca deklaratsioon

...

2. Dokumendis deklareeritakse et,

- igal lapsel on põhiõigus haridusele; talle tuleb anda võimalus saavutada ja säilitada sobiv õppetase,
- igal lapsel on ainulaadsed omadused, huvid, võimed ja vajadused,
- tuleb sisse seada koolisüsteemid, mis sellise omaduste ja vajaduste paljususega arvestavad,
- hariduslike erivajadustega õpilastel peab olema võimalus asuda õppima tavakooli, kus tuleb võimaldada nende vajaduste rahuldamine lapsekeskse pedagoogika abil,
- kaasamisele orienteeritud tavakoolid on parimaks vahendiks diskrimineerivate hoiakute vastu võitlemisel, kogukonda omaksvõtmisel, kaasava ühiskonna loomisel ning hariduse võimaldamisel kõigile; sellele lisaks garanteerivad nad efektiivse hariduse kõigile lastele, parandavad kogu koolisüsteemi tulemuslikkust ning kuluefektiivsust ...

- **1996. aasta Luksemburgi harta**

Printsiibid

Võimaluste võrdsus ja puuetega inimeste õigus ühiskondlikus elus osalemisele eeldab elukestva õppe võimalust kõigile, hoolimata haridustasemest ja

väljaõppest.

Õppimine tavakeskkonnas on põhialus printsiibile: *Kool kõigi jaoks*

...

Kaasav haridus peab sobituma indiviidi vajadustega, mitte vastupidi. Iga haridusplaani keskmeks peab olema individ. See saavutatakse hariduslike erivajaduste tunnustamisega. ...

Strateegiad

...

Hariduse kvaliteet nõuab positiivset terviklikku lähenemist iga isiku potentsiaali määratlemiseks; eriti kehtib see erivajadustega inimeste puhul....

Kasutatud kirjandus

Rath, W.: Geschichte der Erziehung Blinder. In: Rath, W. und Hudelmayer, D. (Hrsg.): Handbuch der Sonderpädagogik, Bd. 2, Pädagogik der Blinden und Sehbehinderten, 1985, 33, ISBN 3-7864-1686-9.

Soovitatav kirjandus

Degenhardt, S. /Rath, W. (Hrsg.): Studentexte zur Geschichte der Behindertenpädagogik. Bd. 2: Blinden- und Sehbehindertenpädagogik. Neuwied, Berlin 2001. ISBN 3-472-04238-9

Drave, W.: Hier riecht's nach Mozart und nach Tosca. Blinde Menschen erzählen ihr Leben. edition bentheim, Würzburg 1996, ISBN 3-925265-61-9

Drave, W., Wißmann, K.: Der Sprung ins kalte Wasser. Integration blinder Kinder und Jugendlicher an allgemeinen Schulen. edition bentheim, Würzburg 1997, ISBN 3-925265-09-0

Empfehlungen der ständigen Konferenz der Kultusminister der Länder in der Bundesrepublik Deutschland:

- KMK-Empfehlungen zur sonderpädagogischen Förderung in den Schulen in der Bundesrepublik Deutschland, 1994 und
- KMK-Empfehlung zum Förderschwerpunkt Sehen, 1998. In:

Drave, W.; Rumpfer, F., Wachtel, P. (Hrsg.): Empfehlungen zur sonderpädagogischen Förderung. Allgemeine Grundlagen und Förderschwerpunkte (KMK). Edition bentheim 2000. ISBN 3-934471-15-3

Meijer, C: Integration in Europe: Provision for pupils with special educational needs. Trends in 14 European countries. Middelfart, Danmark: European Agency for Development in Special Needs Education 1998

Mersi, F.: Geschichte der Erziehung Sehbehinderter. In: Rath, W. und Hudelmayer, D. (Hrsg.): Handbuch der Sonderpädagogik, Bd. 2, Pädagogik der Blinden und Sehbehinderten, 1985, 36 – 46. ISBN 3-7864-1686-9.

Möckel, A.; Adam, H.; Adam, G.: Quellen zur Erziehung von Kindern mit geistiger Behinderung. Bd. 2: 20. Jahrhundert. Würzburg 1999. ISBN 3-925265-26-0.

Rath, W.: Geschichte der Erziehung Blinder. In: Rath, W. und Hudelmayer, D. (Hrsg.): Handbuch der Sonderpädagogik, Bd. 2, Pädagogik der Blinden und Sehbehinderten, 21 – 35. ISBN 3-7864-1686-9.

Videod:

Drave, W. und Schäfer, K.: Welche Farbe hat das Nichts. Blinde Menschen erzählen. Ein Dokumentarfilm. edition bentheim, Würzburg 2001, ISBN 3-934471-28-5